

Vyvěšeno dne: 31. 12. 2021

Svěšeno dne: 17. 1. 2022

21 Cdo 382/2020-234

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Pavla Malého a soudců JUDr. Jiřího Doležálka a JUDr. Marka Cigánka v právní věci žalobců **a) Hany Saudkové**, bytem v Praze 2 – Novém Městě, Malá Štěpánská č. 1931/5, **b) Karolíny Saudkové**, bytem v Praze 2 – Novém Městě, Malá Štěpánská č. 1931/5, a **c) Patrika Saudka**, bytem v Praze 2 – Novém Městě, Malá Štěpánská č. 1931/5, zastoupených JUDr. Tomášem Nielsenem, advokátem se sídlem v Praze 1, Kozí č. 916/5, proti žalovaným **1) Tomášovi Šmídkovi**, bytem v Praze 8, Štětínská č. 375/14, zastoupenému JUDr. Richardem Pechou, advokátem se sídlem v Praze 1, Voršilská č. 130/10, a **2) 1. ART CONSULTING BRNO CZ, s. r. o.** se sídlem v Brně-Stránicích, Lerchova č. 299/7, IČO 60715553, o nahrazení souhlasu s vydáním předmětu úschovy, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 8 pod sp. zn. 8 C 50/2017, o dovolání žalovaného 1) proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 1. srpna 2019 č. j. 54 Co 193/2019-176, t a k t o :

I. Dovolání žalovaného 1) proti výrokům II a III rozsudku městského soudu **se odmítá.**

II. Rozsudek městského soudu se v části výroku I o potvrzení rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 30. ledna 2019 č. j. 8 C 50/2017-145 ve výroku I o nahrazení souhlasu žalovaného 1) s vydáním předmětu úschovy **mění** tak, že rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 30. ledna 2019 č. j. 8 C 50/2017-145 se ve výroku I **mění** tak, že žalovaný 1) **je povinen** souhlasit s vydáním předmětu úschovy, a to kompletního díla Karla Saudka s názvem „Muriel a andělé“, složeného na základě usnesení policejního orgánu Policie České republiky, OHK – 1. odd. OŘP Praha I. ze dne 9. září 2014 č. j. KRPA-11692-69/TČ-2014-001191-1-AK, do úschovy u Obvodního soudu pro Prahu 8,

vedené u tohoto soudu pod sp. zn. 20 Sd 4/2015, dědicům po Karlu Saudkovi, naposledy bytem v Praze 5 – Smíchově, Nad Palatou č. 3067/42, zemřelém dne 25. června 2015.

III. Žalovaný 1) **je povinen** zaplatit žalobcům oprávněným společně a nerozdílně na náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně 31 040 Kč, na náhradě nákladů odvolacího řízení 21 417 Kč a na náhradě nákladů dovolacího řízení 10 164 Kč, vše do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám JUDr. Tomáše Nielsena, advokáta se sídlem v Praze 1, Kozí č. 916/5.

Odůvodnění:

Policejní orgán Policie České republiky, Služba kriminální policie a vyšetřování Obvodního ředitelství policie Praha 1 usnesením ze dne 9. 9. 2014 č. j. KRPA-11692-69/TČ-2014-001191-1-AK rozhodl „dle ust. § 80 odst. 1 věta třetí trestního řádu“ o uložení věci – kompletního díla Karla Saudka s názvem „Muriel a andělé“, které bylo složiteli vydáno dne 7. 2. 2014 jednatelem žalované 2) – do úschovy Obvodního soudu pro Prahu 8, neboť „na ni uplatňuje právo jiná osoba a existují zde pochybnosti o tom, kdo má na výše uvedenou věc vlastnické právo“.

Žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 8 dne 18. 8. 2017 se žalobci domáhali vydání rozsudku, jímž by byl nahrazen souhlas žalovaných s vydáním předmětu úschovy žalobcům. Žalobu odůvodnili zejména tím, že jejich právní předchůdce Karel Saudek je autorem předmětu úschovy – obrazového komiksu (souboru kreseb) s názvem „Muriel a andělé“, jehož originál, který naposledy předal zástupci nakladatelství Mladá fronta pro účely sjednaného knižního vydání, mu byl „zřejmě odcizen“. Karel Saudek se v průběhu let opakovaně prostřednictvím sdělovacích prostředků obracel na veřejnost s žádostí o vrácení originálu, avšak neúspěšně. Žalobkyně a) obdržela na podzim roku 2012 informaci, že originál komiksu existuje; koncem roku 2013 se dozvěděla, že žalovaná 2) „má zájem tento originál prodat prostřednictvím galerie Topičův salon“, jejímž provozovatelem je žalovaný 1). Na základě trestního oznámení Karla Saudka byl originál komiksu zajištěn orgány činnými v trestním řízení a uložen do soudní úschovy. Dne 16. 4. 2014 podal Karel Saudek žalobu o určení vlastnického práva k originálu komiksu; řízení o ní bylo u Obvodního soudu pro Prahu 8 vedeno pod sp. zn. 11 C 285/2014. Dne 25. 6. 2015 Karel Saudek zemřel a žalobci usnesením Obvodního soudu pro Prahu 5 č. j. 32 D 940/2015-138 ze dne 17. 2. 2017, kterým soud schválil dohodu o rozdělení pozůstalosti, „nabyli ... veškerá práva k autorským dílům pana Karla Saudka“, a to každý po jedné třetině. Žalovaní odmítli udělit žalobcům, „jakožto nabyvatelům majetkových práv k tomuto autorskému dílu“, souhlas s vydáním předmětu úschovy.

Žalovaný 1) se podané žalobě bránil tím, že předmět úschovy nabyt v dobré víře od Mgr. Martina Zemana – Galerie Moderna na základě kupní smlouvy ze dne 8. 9. 2013 a následně jej „svěřil“ žalované 2) za účelem prodeje díla v aukci. Dále uvedl, že Mgr. Martin Zeman získal předmět úschovy od Davida Glosse, který jej koupil od Zuzany Cilkové, neteře Jiřího Helmicha, tiskaře, který předmět úschovy získal přímo od Karla Saudka „jako zajištění poskytnuté půjčky“. V průběhu řízení doplnil, že nerozporuje autorství Karla Saudka k předmětnému dílu, nicméně namítal, že originál díla nebyl „v pozůstalostním řízení jakkoliv zmíněn“, a že se žalobci proto nestali jeho vlastníky, přičemž otázka jejich vlastnictví nemůže

být řešena v rámci řízení o nahrazení souhlasu s vydáním předmětu úschovy, nýbrž pouze v dodatečném projednání dědictví poté, co by bylo určeno, že Karel Saudek byl ke dni své smrti vlastníkem originálu díla.

Žalovaná 2) ve vyjádření k žalobě uvedla, že „nikdy neměla pochybnosti o vlastnictví předmětného díla a za vlastníka považuje pana Tomáše Šmídka“; „standardně si ověřila ve veřejné databázi ukradených uměleckých děl, že toto tam není evidováno“. Dílo bylo připraveno k prodeji v aukci dne 16. 2. 2014, bylo zařazeno do aukčního katalogu a obvyklým způsobem propagováno pro aukční prodej. Dne 7. 2. 2014 policejní orgán vyzval jednatele žalované 2) k vydání díla, což jednatel učinil. Policejní orgán své rozhodnutí o uložení díla do úschovy odůvodnil tím, že nebylo zjištěno, že by předmětné dílo pocházelo z trestné činnosti, resp. že by rodině Saudkových bylo odcizeno.

Obvodní soud pro Prahu 8 rozsudkem ze dne 30. 1. 2019 č. j. 8 C 50/2017-145 uložil žalovanému 1) povinnost „souhlasit s vydáním předmětu úschovy, a to kompletního díla Káji Saudka s názvem ‚Muriel a andělé‘, složené u zdejšího soudu na základě usnesení policejního orgánu Policie České republiky, OHK – 1. odd. OŘP Praha I. ze dne 9. 9. 2014 č. j. KRPA-11692-69/TČ-2014-001191-1-AK a vedené zdejším soudem pod sp. zn. 20 Sd 4/2015, žalobcům“ (výrok I), zamítl žalobu v části týkající se povinnosti žalované 2) souhlasit s vydáním předmětu úschovy žalobcům (výrok II), uložil žalobcům společně a nerozdílně zaplatit žalované 2) na náhradě nákladů řízení 23 716 Kč k rukám jejího „právního zástupce“ (výrok III) a uložil žalovanému 1) povinnost zaplatit „žalovaným společně a nerozdílně částku ve výši 74 600 Kč“ k rukám jejich „právního zástupce“ (výrok IV). Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že Karel Saudek je autorem komiksu s názvem „Muriel a andělé“, jehož originál je předmětem úschovy (dále jen „předmět úschovy“), že autor za svého života sděloval svědkům Antonínovi Pařízkovi, Emilovi Šourkovi a Pavlu Noskovi, že se mu předmět úschovy nevrátil poté, co jej předal nakladatelství Mladá fronta ke knižnímu vydání, k němuž po roce 1968 nedošlo, že Zuzana Cilková získala předmět úschovy od svého strýce Jiřího Helmicha, který jí a svědkovi Petrovi Cilkovi o předmětu úschovy řekl „poprvé v roce 2002-2003“ s tím, že „jej mají prodat, až budou potřebovat peníze na jeho péči“, že „předmět úschovy měl Jiří Helmich získat od autora jako zástavu za půjčené peníze“, že se za života Jiřího Helmicha nacházel v jeho bytě v uzamčeném pokoji, který byl svědky Zuzanou Cilkovou a Petrem Cilkou otevřen až po jeho smrti v roce 2012, že na základě kupní smlouvy ze dne 8. 9. 2013 žalovaný 1) koupil předmět úschovy od Martina Zemana a na základě smlouvy o zprostředkování ze dne 31. 12. 2014 (správně ze dne 20. 11. 2013 – pozn. dovolacího soudu) jej předal žalované 2), aby obstarala jeho aukční prodej, že žalobci jsou dědici autora předmětu úschovy a že žalovaný 1) nesouhlasí s vydáním předmětu úschovy žalobcům. Soud se nejprve zabýval otázkou pasivní věcné legitimace žalované 2). Dospěl k závěru, že za situace, kdy nebylo složeno pro neznámého příjemce a spor o vydání předmětu úschovy „je veden“ mezi žalobci a žalovaným 1), žalovaná 2) nárok neuplatňuje a je „v kauzálním sporu o vlastnictví předmětu úschovy nezúčastněnou osobou“, nelze po ní ani požadovat, aby „v případě, že nevyjádří souhlas s vydáním předmětu úschovy oprávněné osobě, byla nucena nést neúspěch procesně neúspěšné strany“. Z tohoto důvodu soud žalobu ve vztahu k žalované 2) zamítl. Jako předběžnou otázku dále řešil, komu náleží vlastnické právo k předmětu úschovy. Neztotožnil se s názorem žalovaného 1), že v řízení o nahrazení souhlasu s vydáním úschovy není oprávněn tuto otázku řešit, neboť případná žaloba na určení vlastnického práva k předmětu úschovy, „ať už žalobců nebo jejich právního předchůdce“, by musela být „nutně neúspěšná“ pro nedostatek naléhavého právního zájmu právě z důvodu, že „panství nad věcí je možno se domoci“ v nyní vedeném řízení. Pro právní posouzení věci považoval za rozhodné, zda Jiří Helmich nabyl vlastnické právo k předmětu

úschovy od Karla Saudka. Vzhledem k tomu, že zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, „po celou dobu své účinnosti“ neznal institut propadné zástavy, soud dospěl k závěru, že Jiří Helmich „faktickým získáním předmětu úschovy“ nemohl od Karla Saudka nabýt vlastnické právo ani „držbu v dobré víře“. Z tohoto důvodu pak Zuzana Cilková „nemohla od Jiřího Helmicha jakožto nevlastníka ani darováním a ani děděním“ nabýt vlastnické právo k předmětu úschovy; protože Zuzana Cilková se ujala držby předmětu úschovy až po smrti Jiřího Helmicha v roce 2012, nemohlo dojít ani k vydržení vlastnického práva. Z uvedených důvodů soud dospěl k závěru, že žádný z právních předchůdců žalovaného 1) nebyli vlastníky předmětu úschovy, přičemž právní úprava občanského zákoníku v rozhodném znění neumožňovala nabytí od nevlastníka v souladu se zásadou, že nikdo nemůže převést víc práv než má sám. Soud s ohledem na povahu věci (v níž jde „o dílo autorské, tudíž osobní povahy“) neshledal podmínky pro upřednostnění ochrany dobrověrného nabyvatele (ve smyslu nálezu Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2014 sp. zn. I. ÚS 2219/12, ve kterém byla řešena otázka dobré víry v zápis v katastr nemovitostí při nabytí nemovité věci) před skutečným vlastníkem věci, tj. autorem díla, resp. jeho právními nástupci. Z tohoto důvodu žalobě proti žalovanému 1) vyhověl.

K odvolání žalobců a žalovaného 1) Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 1. 8. 2019 č. j. 54 Co 193/2019-176 rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích o věci samé I a II a ve výroku III o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi žalobci a žalovanou 2) potvrdil (výrok I), ve výroku IV změnil tak, že žalovaný 1) je povinen zaplatit žalobcům na náhradě nákladů řízení 74 600 Kč k rukám advokáta JUDr. Tomáše Nielsena (výrok II), uložil žalovanému 1) povinnost zaplatit žalobcům na náhradě nákladů odvolacího řízení 22 869 Kč k rukám advokáta JUDr. Tomáše Nielsena (výrok III) a uložil žalobcům zaplatit společně a nerozdílně žalované 2) na náhradě nákladů odvolacího řízení 3 388 Kč k rukám advokáta JUDr. Miloše Jedličky (výrok IV). Odvolací soud souhlasil se skutkovými a právními závěry soudu prvního stupně, včetně závěru o nedostatku pasivní věcné legitimace žalované 2). Žalobci dostatečně prokázali, že jsou nositeli hmotněprávního nároku k předmětu úschovy. Nebylo přitom třeba, aby o předmětu úschovy bylo rozhodnuto v „dědickém řízení“ po zemřelém Karlu Saudkovi, neboť nebylo pochyb o tom, že pouze žalobci jsou oprávněnými universálními dědici po zůstaviteli. Případné projednání předmětu úschovy v „dědickém řízení“ by totiž „nemělo vliv na spor mezi žalobci a 1. žalovaným“; „pouhým samotným rozhodnutím, kterým by žalobci byli určeni za dědice předmětu úschovy, by nedošlo k ukončení sporu mezi nimi a 1. žalovaným“. Odvolací soud souhlasil rovněž se závěrem soudu prvního stupně o tom, že „nebylo prokázáno vlastnické právo“ Jiřího Helmicha. V řízení před soudem prvního stupně nebyl proveden „žádný přímý důkaz“, který by prokazoval, jak se předmět úschovy dostal do dispozice Jiřího Helmicha. Skutečnost, že se mělo jednat o zástavu za půjčené peníze, vyplynula pouze ze svědeckých výpovědí Zuzany Cilkové a Petra Cilky, kteří „vypovídali jen o tom, co jim sdělil Jiří Helmich“. Ve věci nebylo pochyb o tom, že autorem díla a jeho vlastníkem byl naposledy Karel Saudek, další osud díla je však „nejasný a způsob, jakým se dostalo do dispozice Jiřího Helmicha, je za daného skutkového stavu možné hodnotit jen na bázi spekulací“. „Nadto“ odvolací soud „souhlasil se závěrem soudu prvního stupně, že zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, platný do 31. 12. 2013, po celou dobu své účinnosti neznal institut propadné zástavy a že tak případný způsob faktického získání předmětu úschovy Jiřím Helmichem nemohl mít za následek nabytí vlastnického práva a ani držby v dobré víře“. Za správný proto považoval též závěr soudu prvního stupně o tom, že Zuzana Cilková nemohla od Jiřího Helmicha nabýt vlastnické právo (darováním ani děděním), a že proto ani žalovaný 1) vlastnické právo k předmětu úschovy nenabyl, neboť žádný z jeho právních předchůdců nebyl vlastníkem předmětu úschovy; právní úprava účinná do 31. 12. 2013 až na výjimky neumožňovala nabytí vlastnického práva od nevlastníka

a „s ohledem na rozhodné časové období a posloupnost relevantních skutečností ani nebylo lze dovodit či uvažovat, že 1. žalovaný nabyl vlastnické právo k předmětu úschovy vydržením“. Judikatura Ústavního soudu „ohledně nabývání vlastnictví k věci od nevlastníka“ na posuzovaný případ nedopadá, neboť „se týká výlučně nabývání vlastnictví k nemovitostem, a to v dobré víře v zápis do katastru nemovitostí“; odvolací soud se navíc ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně „o neexistenci mimořádných okolností odůvodňujících upřednostnění ochrany 1. žalovaného před žalobci“.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný 1) dovolání směřující proti části výroku I o potvrzení rozsudku soudu prvního stupně ve výroku o nahrazení souhlasu žalovaného 1) s vydáním předmětu úschovy a proti výrokům II a III [výroky o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi žalobci a žalovaným 1)]. Přípustnost dovolání spadá v tom, že se soudy odchýlily od ustálené rozhodovací praxe dovolacího, resp. Ústavního soudu, na niž dovolatel odkazuje a ze které dovozuje, že soud má „hledat spravedlnost, nikoliv sofistikovaně a přísně formálně hledat oporu v doslovném znění zákona“. Dovolatel soudům vytýká, že se „spokojily s tvrzením“, že občanský zákoník v rozhodném znění neznal institut propadné zástavy, aniž se zabývaly „skutečnou povahou transakce“ mezi Jiřím Helmichem a Karlem Saudkem, „jakož i úmyslem stran“; nesouhlasí se závěrem soudů, že Jiří Helmich pouhým „faktickým získáním“ předmětu úschovy od Karla Saudka nenabyl vlastnické právo. Přestože tehdejší občanský zákoník neznal institut propadné zástavy ani zajišťovací převod práva, bylo možné na základě § 51 občanského zákoníku uzavřít nepojmenovanou smlouvu. Soud prvního stupně „nezpochybnil“ dohodu Jiřího Helmicha a Karla Saudka o tom, že Jiří Helmich se stane vlastníkem věci, nebudou-li mu půjčené peníze vráceny. Soudy se proto měly zabývat tím, zda dohoda uzavřená mezi Jiřím Helmichem a Karlem Saudkem byla uzavřena v souladu se zákonem, především § 51 občanského zákoníku. Vymezuje proto „dosud neřešenou“ otázku hmotného práva, „zda po celou dobu účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., bylo možno mezi stranami sjednat i jinou než typovou smlouvu, na jejímž základě mohlo dojít k přechodu vlastnického práva, konkrétně, zda bylo možno uzavřít smlouvu, jejímiž podstatnými náležitostmi bylo půjčení finančních prostředků oproti závazku dlužníka převést po dobu trvání dluhu na věřitele vlastnické právo k movité věci“. Soudy rovněž opomněly posuzovat „délku držby J. Helmichem, jakož i jeho dobrou víru“ a nezhodnotily možné vydržení vlastnického práva Jiřím Helmichem. Z odůvodnění soudů pak ani není zřejmé, z jakých důkazů „dovodily, že byl pan Karel Saudek vlastníkem díla až do své smrti a následně vlastnictví přešlo na dědice, tedy žalobce“; z důkazů (které soudy „zcela účelově z hodnocení vynechaly“) naopak „jednoznačně vyplývá“, že Karel Saudek si byl vědom skutečnosti, že pozbyl vlastnické právo. Z rozhodnutí o vypořádání dědictví ze dne 7. 2. 2017 navíc vyplývá, že dílo (předmět úschovy) nebylo „v pozůstalostním řízení jakkoli zmíněno“. Otázka vlastnického práva žalobců tak nemůže být řešena jako otázka předběžná v řízení o nahrazení souhlasu s vydáním předmětu úschovy, neboť „tomuto řízení musí předcházet řízení o určení toho, zda byl autor ke dni své smrti vlastníkem díla“; teprve poté může proběhnout „dodatečné dědické řízení“, na základě kterého by bylo postaveno na jisto, kdo je aktivně legitimován k podání žaloby o nahrazení souhlasu s vydáním úschovy. Soudy neměly pravomoc nahradit výsledek „dědického řízení“ o tom, kdo je dědicem předmětu úschovy (pokud by bylo vůbec určeno vlastnické právo Karla Saudka k předmětu úschovy ke dni jeho smrti). Žalovaný 1) se též dovolává ochrany práv „dobrověrného nabyvatele“ ve smyslu nálezů Ústavního soudu ze dne 11. 5. 2011 sp. zn. II. ÚS 165/11 a ze dne 17. 4. 2014 sp. zn. I. ÚS 2219/2012. Z uvedených důvodů žalovaný 1) navrhl, aby dovolací soud zrušil napadené rozhodnutí a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalobci ve vyjádření k dovolání uvedli, že napadený rozsudek považují za věcně správný, a navrhli, aby dovolací soud podané dovolání zamítl. Uvedli, že žalovaný 1) neprokázal, že by došlo k přechodu či převodu vlastnického práva k předmětu úschovy na jeho právní předchůdce, a proto dovozují, že Karel Saudek byl vlastníkem předmětu úschovy až do své smrti. Podle provedeného „dědického řízení“ jsou jedinými dědici Karla Saudka právě žalobci a není zde žádná jiná osoba, která by se mohla stát vlastníkem jakékoli věci z pozůstalosti. Dědicové se stávají vlastníky jmění zůstavitele okamžikem jeho smrti a rozhodnutí v „dědickém řízení“ toto právo toliko deklaruje. V rámci „dědického řízení“ však není možné přiznat jmění, které je předmětem sporu. K vyřešení otázky vlastnictví směřovalo právě řízení vedené u „nadepsaného soudu“ a soudy v něm postavily na jisto, že vlastníkem předmětu úschovy byl až do své smrti Karel Saudek.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) projednal dovolání žalovaného 1) podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinném od 30. 9. 2017 (dále jen „o. s. ř.“), neboť dovoláním je napaden rozsudek odvolacího soudu, který byl vydán po 29. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

Dovolání žalovaného 1) směřuje též proti výrokům rozsudku odvolacího soudu II a III, jimiž bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení (vzniklých v řízení před soudem prvního stupně a v odvolacím řízení) ve vztahu mezi žalobci a žalovaným 1). Nejvyšší soud dovolání žalovaného 1) v části směřující proti těmto výrokům rozsudku odvolacího soudu podle ustanovení § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl, neboť dovolání podle § 237 o. s. ř. není přípustné proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení [§ 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř.].

Předestírá-li dovolatel „dosud neřešenou“ otázku hmotného práva, zda za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb. občanský zákoník, účinného do 31. 12. 2013 (dále také jen „obč. zák.“), „bylo možno mezi stranami sjednat jinou než typovou smlouvu, na jejímž základě mohlo dojít k přechodu vlastnického práva, ... jejímiž podstatnými náležitostmi bylo půjčení finančních prostředků oproti závazku dlužníka převést po dobu trvání dluhu na věřitele vlastnické právo k movité věci“, a namítá-li, že „smluvní strany si dohodly, že nebudou-li peníze vráceny, stane se věřitel vlastníkem věci“, pak přehlídí, že uplatněním způsobilého dovolacího důvodu podle § 241a odst. 1 o. s. ř. není zpochybnění právního posouzení věci, pokud vychází z jiného skutkového stavu, než ze kterého vycházel odvolací soud. Jinak řečeno, kritiku právního posouzení věci odvolacím soudem nelze budovat na jiných skutkových závěrech, než jsou ty, z nichž vycházel odvolací soud v napadeném rozhodnutí (srov. například odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004 sp. zn. 29 Odo 268/2003, uveřejněného pod č. 19 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek,

roč. 2006, nebo odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013 sp. zn. 29 Cdo 2394/2013, uveřejněného pod č. 4 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2014). Odvolací soud při řešení otázky „nabytí vlastnického práva“ k předmětu úschovy Jiřím Helmichem vyšel ze skutkového závěru, že toto „nebylo prokázáno“, neboť „v řízení před soudem prvního stupně nebyl proveden žádný přímý důkaz, který by prokazoval vlastnictví Jiřího Helmicha k předmětu úschovy, ani jak se předmět úschovy dostal do jeho dispozice“, že „ve věci nebylo pochyb o tom, že autorem díla (předmětu úschovy) a jeho vlastníkem byl naposledy Karel Saudek, který své dílo předal do tiskárny, přičemž další osud díla je nejasný a způsob, jakým se dostalo do dispozice Jiřího Helmicha, je za daného skutkového stavu možné hodnotit jen na bázi spekulací“. Nevzal tedy za prokázané skutkové tvrzení žalovaného 1) o tom, že Jiří Helmich předmět úschovy od Karla Saudka obdržel „jako zajištění poskytnuté půjčky“. Soudy – jak z odůvodnění jejich rozhodnutí vyplývá – vzaly za prokázané jen to, jak Jiří Helmich o způsobu nabytí předmětu úschovy informoval svědky Zuzanu Cilkovou a Petra Cilka (že „se mělo jednat o zástavu za půjčené peníze“), nikoliv však to, že tímto způsobem se k Jiřímu Helmichovi předmět úschovy skutečně dostal a jaký byl obsah smluvního ujednání, na němž se Karel Saudek a Jiří Helmich v této souvislosti shodli. Vedle toho odvolací soud „souhlasil se závěrem soudu prvního stupně, že zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, platný do 31. 12. 2013, po celou dobu své účinnosti neznal institut propadné zástavy a že tak případný způsob faktického získání předmětu úschovy Jiřím Helmichem nemohl mít za následek nabytí vlastnického práva a ani držby v dobré víře“. Dovolatel nesprávně interpretuje odůvodnění rozsudků soudů, pokud uvádí, že soudy měly „za prokázaný ... způsob nabytí díla J. Helmichem tak, že oproti předání peněz (půjčce) došlo k předání díla s tím, že do doby vrácení půjčky je dílo v držení či vlastnictví věřitele“; tento způsob nabytí vlastnického práva (odpovídající institutu zajišťovacího převodu práva upravenému v ustanovení § 553 obč. zák. až od 1. 1. 1992) Jiřím Helmichem žalovaný 1) v řízení před soudem prvního stupně ani netvrdil a v rozporu s ustanovením § 205a o. s. ř. jej uvedl až v odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně, a soudy se jím proto ani zabývat nemohly. Uvedená otázka proto přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. nezakládá.

Závěr o přípustnosti dovolání nemůže založit ani otázka ochrany vlastnického práva „dobrověrného nabyvatele“ věci s odkazem na nálezy Ústavního soudu ze dne 11. 5. 2011 sp. zn. II. ÚS 165/11 a ze dne 17. 4. 2014 sp. zn. I. ÚS 2219/2012, neboť – jak správně uzavřel též odvolací soud – uvedené nálezy se vyslovují k otázce nabytí vlastnického práva k nemovitým věcem v dobré víře v zápis v katastru nemovitostí, a proto v nich přijaté závěry na nyní projednávanou věc nedopadají. S ohledem na shora zmíněný skutkový deficit ohledně okolností, za nichž se předmět úschovy dostal do dispozice Jiřího Helmicha, by navíc nebylo možno ani učinit závěr o dobré víře nabyvatele, na jejímž základě lze hledat (ve smyslu uvedených nálezů) „praktickou konkordanci“ mezi principem ochrany dobré víry nového nabyvatele a principem ochrany vlastnického práva původního vlastníka „tak, aby zůstalo zachováno maximum z obou“. Za těchto okolností je potom v souladu „s obecnou představou spravedlnosti“ odvolacím soudem převzatý závěr soudu prvního stupně o tom, že „s ohledem na povahu předmětu úschovy, kdy jde o dílo autorské, tudíž osobní povahy, ... je namístě o to více chránit skutečného vlastníka této věci, tj. autora a poté jeho právní nástupce před byť i dobrověrným nabyvatelem držby“.

Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 o. s. ř. nezaloží ani námitky dovolatele, jimiž zpochybňuje hodnocení důkazů a skutková zjištění soudů [namítá-li, že z výpovědi svědkyně Cilkové vyplývá „způsob nabytí díla J. Helmichem tak, že oproti předání peněz (půjčce) došlo k předání díla s tím, že do doby vrácení půjčky je dílo v držení či vlastnictví věřitele“ a že „byla dobrá víra J. Helmicha zřejmá, stejně jako skutečnost, že jí nabízel,

aby dílo prodala a pokryla tak své náklady s péčí o něj“, a namítá-li, že „z předmluvy autora K. Saudka s názvem ‚Podivná pohádka‘ k prvnímu vydání díla ... jednoznačně vyplývá vědomost autora o tom, že pozbyl k dílu vlastnického práva“], na základě nichž činí své vlastní a od odvolacího soudu odlišné právní posouzení věci. Správnost skutkového stavu věci zjištěného v řízení před soudy nižších stupňů v dovolacím řízení probíhajícím v procesním režimu účinném od 1. 1. 2013 důvodně zpochybnit nelze. Dovolací přezkum je ustanovením § 241a odst. 1 o. s. ř. vyhrazen výlučně otázkám právním, ke zpochybnění skutkových zjištění odvolacího soudu nemá tudíž dovolatel k dispozici způsobilý dovolací důvod; tím spíše pak skutkové námitky nemohou založit přípustnost dovolání (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2014 sp. zn. 29 Cdo 4097/2014).

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzované věci – mimo jiné – zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z ustanovení § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že Karel Saudek je autorem komiksu (souboru kreseb) s názvem „Muriel a andělé“, jehož originál (předmět úschovy) se mu nevrátil poté, co jej předal nakladatelství Mladá fronta ke knižnímu vydání, k němuž v důsledku události roku 1968 nedošlo. Žalovaný 1) předmět úschovy získal na základě kupní smlouvy ze dne 8. 9. 2013 od Martina Zemana (který jej získal od Davida Glosse a ten od Zuzany Cilkové) a na základě smlouvy o zprostředkování ze dne 20. 11. 2013 ho předal žalované 2), aby obstarala jeho aukční prodej. Zuzana Cilková získala předmět úschovy od svého strýce Jiřího Helmicha, který jí a svědkovi Petrovi Cilkovi o předmětu úschovy řekl „poprvé v roce 2002-2003“. Do držby Jiřího Helmicha se předmět úschovy dostal za nejasných okolností a za jeho života se nacházel v jeho bytě v uzamčeném pokoji; Zuzanou Cilkovou a Petrem Cilkou byl otevřen až po smrti Jiřího Helmicha v roce 2012. Na základě trestního oznámení Karla Saudka byl k výzvě podle ustanovení § 78 odst. 1 trestního řádu předmět úschovy (jako věc důležitá pro trestní stíhání) jednatelem žalovaného 2) Jiřím Rybářem vydán policejnímu komisaři. Následně usnesením policejního orgánu Policie České republiky, Služby kriminální policie a vyšetřování Obvodního ředitelství policie Praha 1 ze dne 9. 9. 2014 č. j. KRPA-11692-69/TČ-2014-001191-1-AK byl předmět úschovy podle ustanovení § 80 odst. 1 věty třetí trestního řádu uložen do soudní úschovy. Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 17. 2. 2017 č. j. 32 D 940/2015-138 soud schválil dohodu o rozdělení pozůstalosti po zůstaviteli Karlovi Saudkovi, který zemřel dne 25. 6. 2015, a potvrdil nabytí dědictví žalobcům s tím, že každý z dědiců nabyl jednu třetinu „absolutních práv zůstavitele – autorská majetková práva ve smyslu ust. § 18 slovenského autorského zákona č. 618/2003 Sb., a to včetně dílčích práv (právo na zveřejnění, právo na užití, právo na pořizování kopií a právo na odměnu za zpětný prodej uměleckého díla) autora výtvarných uměleckých děl, vedených u Ochranného svazu autorského GESTOR, se sídlem Praha 1, Štítkova 233/1, PSČ 110 00“; předmět úschovy však v řízení o pozůstalosti po Karlu Saudkovi projednán nebyl.

Za tohoto stavu věci závisí napadený rozsudek odvolacího soudu (mimo jiné) na vyřešení otázky, zda v řízení o nahrazení souhlasu s vydáním předmětu úschovy lze posuzovat jako předběžnou otázku, zda zůstavitel byl ke dni své smrti vlastníkem předmětu úschovy, který nebyl v řízení o pozůstalosti, které skončilo schválením dohody dědiců (žalobců) o rozdělení pozůstalosti, projednán, a na ni navazující otázky aktivní věcné legitimace dědiců zůstavitele, jehož vlastnické právo k předmětu úschovy je sporné, k podání žaloby o uložení povinnosti souhlasit s vydáním předmětu úschovy podle ustanovení § 299 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z. ř. s.“ nebo „zákon o zvláštních řízeních soudních“). Vzhledem k tomu, že tyto

otázky dosud nebyly v rozhodovací činnosti dovolacího soudu řešeny, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání žalovaného 1) je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je částečně opodstatněné.

Přijímá-li soud do úschovy věci v případech stanovených jinými právními předpisy, řídí se ustanoveními příslušného právního předpisu, a není-li jich, ustanoveními § 289 až 302 z. ř. s., a to přiměřeně podle povahy úschovy a jejího účelu (srov. § 300 z. ř. s.). Zmiňovaným právním předpisem bude zejména zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. řád“), ukládající v ustanovení § 78 každému, kdo má u sebe věc důležitou pro trestní řízení, ji na vyzvání předložit soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu; je-li ji nutno zajistit pro účely trestního řízení, je povinen věc na vyzvání těmito orgány vydat. Pokud věc důležitá pro trestní řízení není vydána tím, kdo ji má u sebe, může mu být podle § 79 tr. řádu odňata. Není-li již následně v trestním řízení zapotřebí věci vydané či odňaté a nepřichází-li v úvahu její propadnutí nebo zabránění, vrátí se věc tomu, kdo ji vydal nebo komu byla odňata; uplatňuje-li na ni právo někdo jiný, vydá se tomu, o jehož právu na věc není pochyb. V pochybnostech se věc uloží do úschovy a osoba, která si na ni činí nárok, se upozorní, aby jej uplatnila v občanskoprávním řízení. Po právní moci usnesení předsedy senátu, státního zástupce nebo policejního orgánu o uložení věci do úschovy, vydaného podle ustanovení § 80 odst. 1 věty třetí tr. řádu, tedy postupuje soud v občanském soudním řízení o úschově této věci přiměřeně podle ustanovení § 298 a § 299 z. ř. s. Věc, o níž bylo podle ustanovení § 80 odst. 1 věty třetí tr. řádu rozhodnuto, že se ukládá do úschovy, se považuje za uloženou do úschovy dnem právní moci usnesení vydaného příslušným orgánem činným v trestním řízení, aniž by bylo třeba, aby byla soudu skutečně odevzdána; soud v občanském soudním řízení o přijetí takové věci do úschovy nerozhoduje. Věc, která byla uložena do úschovy na základě usnesení orgánu činného v trestním řízení vydaného podle ustanovení § 80 odst. 1 věty třetí tr. řádu, se vydá tomu z účastníků řízení o úschově, který o to požádal, a jen v případě, že s vydáním věci žadateli ostatní účastníci souhlasili nebo že jejich nesouhlas byl nahrazen pravomocným rozsudkem soudu. Účastníky občanského soudního řízení o úschově věci, uložené na základě usnesení orgánu činného v trestním řízení vydaného podle ustanovení § 80 odst. 1 věty třetí tr. řádu, jsou ten, kdo ji vydal (§ 78 tr. řádu) nebo komu byla odňata (§ 79 tr. řádu), ten, kdo na ni uplatňoval v trestním řízení právo, popřípadě také ten, kdo na ni uplatnil právo u soudu v občanském soudním řízení, aniž by tak učinil u orgánu činného v trestním řízení; složitel v tomto řízení nevystupuje. Ten, kdo věc vydal nebo komu byla odňata, má postavení příjemce. Ten, kdo na věc uplatňoval právo v trestním řízení, má postavení přihlašovatele (srov. závěry učiněné ve stanovisku Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2006 sp. zn. Cpjn 203/2005, uveřejněném pod č. 24 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2007, které jsou použitelné i pro řízení o úschovách podle zákona o zvláštních řízeních soudních).

Podle ustanovení § 298 odst. 1 z. ř. s. předmět úschovy vydá soud příjemci na jeho žádost. Jestliže ke složení došlo proto, že někdo jiný než příjemce uplatňuje právo na vydání předmětu úschovy nebo že někdo jiný, jehož souhlasu je třeba, nesouhlasí s vydáním předmětu úschovy příjemci, je k vydání předmětu úschovy zapotřebí souhlasu všech účastníků a osoby, pro jejíž nesouhlas s plněním došlo ke složení do úschovy. Souhlasu složitela je však třeba jen tehdy, bylo-li plnění složeno pro neznámého věřitele.

Byl-li souhlas s vydáním předmětu úschovy odepřen, lze jej nahradit pravomocným rozsudkem soudu, kterým bylo rozhodnuto, že ten, kdo vydání odporoval, je povinen souhlasit

s vydáním předmětu úschovy žadateli (§ 299 odst. 1 z. ř. s.). Pro řízení o nahrazení souhlasu podle § 299 odst. 1 z. ř. s. je příslušný soud, u něhož probíhá řízení o úschově (srov. § 299 odst. 2 z. ř. s.).

Žaloba o uložení povinnosti souhlasit s vydáním předmětu úschovy (§ 299 odst. 1 z. ř. s.) představuje procesní prostředek pro posouzení otázky, komu (zda příjemci nebo přihlašovatel, popřípadě složiteli) má být předmět úschovy soudem vydán, tedy – řečeno jinak – komu svědčí vlastnické nebo jiné právo k předmětu úschovy, na základě kterého soud vydá předmět úschovy. Není přitom podstatné, že vlastnické nebo jiné právo k předmětu úschovy se v tomto řízení řeší jen jako otázka předběžná a že nachází svůj projev ve výroku rozsudku v podobě „nahrazení projevu vůle“; pravomocný rozsudek soudu, kterým bylo rozhodnuto, že žalovaný „je povinen souhlasit s vydáním předmětu úschovy“, žalobci totiž zakládá právo, aby mu soud vydal předmět úschovy, čímž bude naplněno jeho právo k majetku, uloženému nebo složenému do úschovy soudu (ve vztahu k obdobné předchozí právní úpravě ustanovení § 185e občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2013 srov. též právní názory uvedené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2008 sp. zn. 21 Cdo 3967/2007, uveřejněném pod č. 66 v časopise Soudní judikatura, roč. 2009, nebo v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 5. 2010 sp. zn. 21 Cdo 293/2009, uveřejněném pod č. 96 v časopise Soudní judikatura, roč. 2012). Soudní praxe současně dovodila, že pravomocný rozsudek soudu, kterým byla zamítnuta žaloba o uložení povinnosti souhlasit s vydáním předmětu úschovy, nahrazuje ve smyslu § 299 odst. 1 z. ř. s. žalobcem odepřený souhlas s vydáním předmětu úschovy žalovanému, bylo-li důvodem pro zamítnutí žaloby prejudiciálně učiněné rozhodnutí o tom, že žalovaný má právo na vydání předmětu úschovy (srov. již uvedené usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 5. 2010 sp. zn. 21 Cdo 293/2009).

Naproti tomu pravomocný rozsudek soudu, kterým bylo k uložení věci určeno vlastnické právo žadatele nebo jiného účastníka soudního řízení o úschově, není sám o sobě způsobilým podkladem pro závěr o tom, že věc bude z úschovy této osobě vydána, neboť vyřešením otázky, kdo je vlastníkem uložené věci, nemusí být vždy bez dalšího nepochybné, zda mu má být věc z úschovy opravdu vydána a zda nárok na odevzdání věci z úschovy nemá místo vlastníka například zástavní věřitel, oprávněný ze zadržovacího práva nebo správce konkursní podstaty; na takovém určení není naléhavý právní zájem, neboť nesouhlas žalovaného s vydáním uložené věci žalobci lze nahradit jen způsobem uvedeným v ustanovení § 299 odst. 1 z. ř. s., a nikoliv určením vlastnického práva k této věci (srov. stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2006 sp. zn. Cpjn 203/2005, uveřejněné pod č. 24 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2007).

V posuzovaném případě je předmětem úschovy věc, na které je zachycen výsledek tvůrčí činnosti Karla Saudka, která jako věc ve smyslu občanského zákoníku [§ 489 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“ nebo „občanský zákoník“)] děděním přechází na dědice (srov. stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 1985 sp. zn. Cpj 337/83, uveřejněné pod č. 36 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1985). Nesprávné právní posouzení shora uvedených právních otázek dovolatel dovozuje ze skutečnosti, že předmět úschovy nebyl v řízení o pozůstalosti po Karlu Saudkovi, které skončilo schválením dohody dědiců (žalobců) o rozdělení pozůstalosti, projednán. S tímto právním názorem dovolací soud nesouhlasí.

Dědické právo je právo na pozůstalost nebo na poměrný podíl z ní (§ 1475 odst. 1 o. z.). Pozůstalost tvoří celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci (§ 1475

odst. 2 o. z.). Komu náleží dědické právo, je dědic, a pozůstalost ve vztahu k dědici je dědictvím (§ 1475 odst. 3 o. z.).

Dědické právo vzniká smrtí zůstavitele (§ 1479 věta první o. z.).

Nabytí dědictví potvrzuje soud. Soud potvrdí nabytí dědictví osobě, jejíž dědické právo bylo prokázáno (§ 1670 o. z.).

Soud vydá rozhodnutí o dědictví, bylo-li zjištěno dědické právo a pozůstalostní jmění, byla-li splněna zůstavitelova nařízení, nedošlo-li k nařízení likvidace pozůstalosti a bylo-li mu prokázáno, že byly splněny povinnosti vůči odkazovníkům, stanovené zákonem jako předpoklad pro potvrzení dědictví (§ 184 odst. 1 z. ř. s.). Rozhodnutí o dědictví, kterým soud potvrzuje nabytí dědictví, má účinky ke dni vzniku dědického práva (srov. § 185 z. ř. s.). Právní mocí rozhodnutí o dědictví je skončeno řízení o pozůstalosti [§ 188 písm. c) z. ř. s.].

Objeví-li se po právní moci rozhodnutí o pozůstalosti majetek, který tvoří aktivum pozůstalosti, popřípadě též pasivum pozůstalosti, soud o ně doplní v dosavadním řízení vyhotovený soupis nebo seznam o aktivech a pasivech pozůstalosti (§ 193 odst. 1 část věty před středníkem z. ř. s.). Nepožádal-li žádný z dědiců ve lhůtě k tomu určené, aby soud projednal pozůstalost o aktivech pozůstalosti, které se objevily až po právní moci rozhodnutí o pozůstalosti, platí, že podle pravomocného rozhodnutí o pozůstalosti došlo rovněž k nabytí aktiv pozůstalosti uvedených v odstavci 1; v případě, že pozůstalost byla rozdělena mezi více dědiců nebo že bylo potvrzeno nabytí pozůstalosti více dědicům podle dědických podílů, nabývají dědicové majetek uvedený v odstavci 1 v podílech, vyplývajících z provedeného vypořádání dědictví (§ 193 odst. 2 věta první z. ř. s.).

Z citovaných zákonných ustanovení vyplývá, že současná právní úprava (účinná od 1. 1. 2014) rozlišuje dědické právo (definované jako právo na pozůstalost nebo na poměrný podíl z ní), jež ze zákona (ex lege) vzniká smrtí zůstavitele, a nabytí dědictví, k němuž zpravidla, nikoliv však vždy [jako je tomu v případě, je-li nabytí dědického práva odsunuto na splnění podmínky nebo doložení času, nebo má-li z jiného důvodu dědictví nabýt následný dědic (srov. § 1567 a § 194 z. ř. s.)], dochází rovněž okamžikem smrti zůstavitele. Právní úprava projednání pozůstalosti a nabývání dědictví vychází z principu úřední ingerence státu (ingerence veřejné moci). Ta spočívá v tom, že s nabytím dědictví je spojeno obligatorní pozůstalostní řízení a vydání usnesení o dědictví, jímž se deklarují právní vztahy s účinností ke dni smrti zůstavitele, popř. pozdějšímu dni, kterým pominulo odsunutí dědického práva. V každém případě však platí, že ten, kdo se stal – podle pravomocného usnesení o dědictví – zůstavitelovým dědicem, nabývá celou pozůstalost, tedy i tu její část, která případně nebyla v pozůstalostním řízení projednána (např. pro spornost) nebo známa (a může být předmětem dodatečného projednání dědictví); v tomto ohledu se řízení o pozůstalosti (popř. jeho výsledek) týká také majetku, který z tohoto důvodu nebyl v pozůstalostním řízení z uvedených důvodů projednán.

Ve vztahu k dosud neprojednanému majetku zůstavitele se tedy nadále uplatní závěry soudní praxe, podle kterých zanechal-li zůstavitel více dědiců, jsou dědici v době od smrti zůstavitele až do potvrzení dědictví nebo vypořádání dědiců pravomocným usnesením soudu, považováni za vlastníky všeho majetku patřícího do dědictví (všech věcí a majetkových práv zůstavitele) a z právních úkonů (dnes právních jednání), týkajících se věcí nebo majetkových práv patřících do dědictví, jsou oprávněni a povinni vůči jiným osobám společně a nerozdílně, přičemž jejich dědický podíl vyjadřuje míru, jakou se navzájem podílejí na těchto právech a povinnostech. Ve sporech s jinými osobami, týkajících se věcí nebo majetkových práv patřících do dědictví, mají dědici postavení tzv. nerozlučných společníků (§ 91 odst. 2 o. s. ř.),

neboť jde o taková společná práva a povinnosti, že se rozhodnutí ve sporu musí vztahovat na všechny dědice. To, co bylo uvedeno, platí nejen v případě, že se provádí vypořádání celého zůstavitelova majetku. Obdobně to platí i tehdy, jestliže se vypořádání dědictví provádí dodatečně, protože původní řízení o dědictví (dnes řízení o pozůstalosti) bylo zastaveno z důvodu, že zůstavitel nezanechal majetek nebo že zanechal majetek jen nepatrné hodnoty, jakož i v případě, že se po právní moci rozhodnutí, jímž bylo původní řízení o dědictví (řízení o pozůstalosti) skončeno, objeví nějaký nový (v původním dědickém řízení neznámý) zůstavitelův majetek (srov. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2012 sp. zn. 21 Cdo 1305/2010, uveřejněného pod č. 18 v časopise Soudní judikatura, roč. 2013).

Nejvyšší soud již dříve dospěl k závěru, že otázka, kdo je dědicem zůstavitele, nemůže být posuzována v jiném řízení než v řízení o dědictví (řízení o pozůstalosti) po zůstaviteli, a to ani jako otázka předběžná (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2015 sp. zn. 21 Cdo 3326/2013, uveřejněný pod č. 136 ve časopise Soudní judikatura, roč. 2015, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2018 sp. zn. 21 Cdo 5366/2016, uveřejněný pod č. 60 v časopise Soudní judikatura, roč. 2019). Byl-li jednou usnesením o dědictví vymezen okruh zůstavitelových dědiců, nemůže být tento (ani v případě zjištění nových skutečností) měněn. Účastníky řízení při dodatečném projednání dědictví (dnes řízení o dodatečném projednání pozůstalosti) jsou jen ti dědici, kteří jimi byli v původním řízení, popřípadě jejich právní nástupci; to platí rovněž tehdy, vyšlo-li při tzv. dodatečném řízení o dědictví (řízení o dodatečném projednání pozůstalosti) najevo, že některému z dědiců, který podle dříve vydaného pravomocného usnesení o dědictví nabyl dědictví nebo jeho část, ve skutečnosti nesvědčí dědické právo (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 5. 2004 sp. zn. 30 Cdo 839/2003, uveřejněné pod č. 88 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2006, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2015 sp. zn. 21 Cdo 4290/2013, uveřejněné pod č. 77 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2015, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 7. 2018 sp. zn. 21 Cdo 3274/2017).

Stejně tak Nejvyšší soud vyslovil a odůvodnil závěr, že rozhodnutí o tom, zda je určitá věc předmětem dědictví po zůstaviteli, náleží pouze soudu v řízení o dědictví (řízení o pozůstalosti) [srov. rozsudek ze dne 27. 11. 2001 sp. zn. 30 Cdo 1857/2001 nebo rozsudek ze dne 31. 3. 2004 sp. zn. 22 Cdo 1869/2003]. Spor o tom, zda součástí dědictví po zůstaviteli je určitá věc, se v občanském soudním řízení typově řeší žalobou na určení, že zůstavitel byl ke dni svého úmrtí vlastníkem věci. To platí bez ohledu na to, zda vedle žalobce je více dědiců, anebo zda je žalobce jediným univerzálním dědicem. Není neobvyklé, že u soudu je podána žaloba na určení, že určitá osoba byla ke dni své smrti vlastníkem určité věci, aniž by bylo zahájeno řízení o dodatečném projednání dědictví (řízení o dodatečném projednání pozůstalosti), zvláště je-li tu jiná osoba (nedědic), která má za to, že ona je vlastníkem sporné věci (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 10. 2004 sp. zn. 22 Cdo 1826/2004); jen tak totiž bude postaveno najisto, že součástí dědictví po zůstaviteli tato pohledávka (věc) je (srov. odůvodnění již uvedeného usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 7. 2018 sp. zn. 21 Cdo 3274/2017).

Z uvedeného vyplývá, že pravomocný rozsudek, jímž bylo rozhodnuto o žalobě o uložení povinnosti souhlasit s vydáním předmětu úschovy (§ 299 odst. 1 z. ř. s.), nejenže žalobci zakládá právo, aby mu soud vydal předmět úschovy, ale současně ve vztahu mezi účastníky a pro všechny orgány závazně (§ 159a odst. 1 a 3 o. s. ř.) řeší otázku, kterému z účastníků svědčí (vlastnické nebo jiné) právo k předmětu úschovy. Je-li vydání předmětu úschovy spojeno se sporem účastníků o tom, zda předmět úschovy náleží do dědictví po zůstaviteli, je žaloba o uložení povinnosti souhlasit s vydáním předmětu úschovy (obdobně jako žaloba na určení, že zůstavitel byl ke dni svého úmrtí vlastníkem věci, resp. v takovém

případě místo ní) též právním prostředkem k řešení tohoto sporu. Jediný dědic nebo více dědiců (jako nerozluční společníci) zůstavitele – jimiž se stali na základě pravomocného usnesení o dědictví – jsou k vedení takového sporu věcně (aktivně nebo pasivně) legitimovaní. Skutečnost, že předmět úschovy nebyl v řízení o pozůstalosti projednán, zde nemůže být argumentem odůvodňujícím závěr o nedostatku věcné legitimace dědiců, neboť k projednání předmětu úschovy v řízení o dodatečném projednání pozůstalosti dojde až v případě, že bude žalobě dědiců o uložení povinnosti souhlasit s vydáním předmětu úschovy vyhověno, popř. bude-li taková žaloba podaná proti dědicům zamítnuta, protože soud dospěl k závěru, že právo na vydání předmětu úschovy (vlastnické právo k němu) svědčí jim. Projeví se pouze v tom, že v rozhodnutí o žalobě podané dvěma a více dědici soud uloží žalovanému (žalovaným) povinnost souhlasit s vydáním předmětu úschovy „dědicům po zůstaviteli XY“; tam, kde zůstavitel má jednoho dědice, lze nahradit souhlas s vydáním předmětu úschovy přímo tomuto dědici.

Lze proto uzavřít, že je-li vydání předmětu úschovy spojeno se sporem účastníků o tom, zda předmět úschovy náleží do dědictví po zůstaviteli, je žaloba o uložení povinnosti souhlasit s vydáním předmětu úschovy (obdobně jako žaloba na určení, že zůstavitel byl ke dni svého úmrtí vlastníkem věci, resp. v takovém případě místo ní) též právním prostředkem k řešení tohoto sporu. Dědici zůstavitele, jehož vlastnické právo k předmětu úschovy ke dni jeho smrti je sporné, jsou tedy aktivně věcně legitimovaní k podání žaloby o uložení povinnosti souhlasit s vydáním předmětu úschovy podle ustanovení § 299 odst. 1 z. ř. s., i když předmět úschovy nebyl v řízení o pozůstalosti, skončeném pravomocným usnesením o dědictví, projednán; v případě svého úspěchu ve věci jsou též oprávněni k tomu, aby jim byl předmět úschovy na základě usnesení vydaného podle ustanovení § 298 z. ř. s. vydán.

Z uvedeného vyplývá, že dovolatel nedůvodně namítá, že „tomuto řízení musí předcházet řízení o určení toho, zda byl autor ke dni své smrti vlastníkem díla“, že „teprve poté může proběhnout dodatečné dědické řízení o tom, kdo je dědicem díla, a tak by byla teprve vyřešena otázka aktivní legitimace k podání žaloby o nahrazení souhlasu s vydáním úschovy“ a že „soudy neměly pravomoc nahradit výsledek dědického řízení o tom, kdo je dědicem díla ... a komu ze žalobců vlastně náleží aktivní legitimace ve sporu“. Z podaného výkladu se podává, že v řízení o žalobě o uložení povinnosti souhlasit s vydáním předmětu úschovy podle ustanovení § 299 odst. 1 z. ř. s. podané dědici zůstavitele, jehož vlastnické právo k předmětu úschovy ke dni jeho smrti je sporné, není řešena ani otázka, kdo je dědicem zůstavitele, ani otázka, který z dědiců předmět úschovy z dědictví nabyt, a že rozhodnutí o žalobě, jakož i následnému vydání předmětu úschovy dědicům nebrání, že předmět úschovy nebyl v řízení o pozůstalosti projednán. Žalobci jako dědici zůstavitele Karla Saudka, jimž bylo nabytí dědictví potvrzeno pravomocným usnesením o dědictví, jsou tedy k podání žaloby o nahrazení souhlasu s vydáním předmětu úschovy aktivně legitimovaní.

Odvolací soud však nepostupoval správně, jestliže nezjednal nápravu rozsudku soudu prvního stupně, který ve výroku I o věci samé [o nahrazení souhlasu žalovaného 1) s vydáním předmětu úschovy] nezohlednil skutečnost, že předmět úschovy nebyl dosud v řízení o pozůstalosti po Karlu Saudkovi projednán, tím, že by v tomto výroku rozsudek soudu prvního stupně změnil [220 odst. 1 písm. a) o. s. ř.] tak, že žalovaný 1) je povinen souhlasit s vydáním předmětu úschovy dědicům po Karlu Saudkovi.

Je-li dovolání přípustné, zabýval se dovolací soud tím, zda řízení není postiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242

odst. 3 věta druhá o. s. ř.), a to v první řadě na základě námitek uplatněných dovolatelem, který namítá, že soudy se nezabývaly možným vydržením vlastnického práva Jiřím Helmichem, jestliže neposuzovaly „délku držby J. Helmichem, jakož i jeho dobrou víru“.

K vydržení vlastnického práva Jiřím Helmichem k předmětu úschovy zde mohlo dojít za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013, a to buď podle ustanovení § 135a obč. zák. účinného v době od 1. 4. 1983 do 31. 12. 1991, nebo podle ustanovení § 134 obč. zák. účinného v době od 1. 1. 1991 do 31. 12. 2013 (srov. § 3028 odst. 2 část věty za středníkem o. z.). K nabytí vlastnického práva dochází v důsledku kvalifikované držby věci, vykonávané po zákonem stanovenou dobu, jež je v případě movité věci tříletá. Základní podmínkou vydržení je držba věci, a to držba oprávněná. Oprávněná držba předpokládá, že držitel je v dobré víře, že mu věc nebo právo patří a že je v této dobré víře se zřetelem ke všem okolnostem. Posouzení, je-li držitel v dobré víře či nikoli, je třeba vždy hodnotit objektivně a nikoli pouze ze subjektivního hlediska (osobního přesvědčení) samotného účastníka (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2002 sp. zn. 22 Cdo 1398/2000); okolnostmi, které mohou svědčit pro závěr o existenci dobré víry, jsou zpravidla okolnosti týkající se právního důvodu nabytí práva a svědčící o poctivosti nabytí, tedy tzv. titul uchopení se držby (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 1998, sp. zn. 3 Cdo 395/96). Při hodnocení dobré víry musí být bráno v úvahu, zda držitel při běžné (normální) opatrnosti, kterou lze s ohledem na okolnosti a povahu daného případu po každém požadovat, neměl, resp. nemohl mít, po celou vydržecí dobu důvodné pochybnosti o tom, že mu věc nebo právo patří (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2002 sp. zn. 22 Cdo 1843/2000). Přitom je třeba brát do úvahy všechny okolnosti věci, za nichž byla držba uchopena a vykonávána (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2013 sp. zn. 22 Cdo 3410/2011 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2014 sp. zn. 22 Cdo 2333/2012).

V projednávané věci – jak je již shora uvedeno – soudy vzaly za prokázané jen to, jak Jiří Helmich o způsobu nabytí předmětu úschovy informoval svědky Zuzanu Cilkovou a Petra Cilka (že „se mělo jednat o zástavu za půjčené peníze“), nikoliv však to, že tímto způsobem se k Jiřímu Helmichovi předmět úschovy skutečně dostal a jaký byl obsah smluvního ujednání, na němž se Karel Saudek a Jiří Helmich v této souvislosti shodli; odvolací soud uzavřel, že předmět díla se do „dispozice“ Jiřího Helmicha dostal za nejasných okolností („způsob, jakým se dostal do dispozice Jiřího Helmicha, je za daného skutkového stavu možné hodnotit jen na bázi spekulací“). Skutkový stav věci tedy závěr o vydržení vlastnického práva k předmětu úschovy Jiřím Helmichem zcela evidentně vylučoval, neboť soudům neumožňoval posoudit dobrou víru Jiřího Helmicha v době uchopení a vykonávání držby, jejíž existenci oprávněná držba vyžaduje. Odvolací soud se přesto zabýval též tím, zda by dobrou víru Jiřího Helmicha zakládal právní důvod uchopení držby předmětu úschovy, o němž informoval svědky Zuzanu Cilkovou a Petra Cilka (že „se mělo jednat o zástavu za půjčené peníze“), pokud „souhlasil se závěrem soudu prvního stupně, že zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, platný do 31. 12. 2013, po celou dobu své účinnosti neznal institut propadlé zástavy a že tak případný způsob faktického získání předmětu úschovy Jiřím Helmichem nemohl mít za následek nabytí vlastnického práva a ani držby v dobré víře“. Závěr o nesplnění podmínek vydržení vlastnického práva k předmětu úschovy Jiřím Helmichem je za těchto okolností z odůvodnění rozsudku odvolacího soudu zcela zřejmý, i když se odvolací soud k této otázce přímo nevyjádřil. Přes uvedený nedostatek proto není rozhodnutí odvolacího soudu nepřezkoumatelné, neboť jeho nedostatky nebyly (nemohly být) na újmu uplatnění práv dovolatele (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013 sp. zn. 29 Cdo 2543/2011, uveřejněný pod č. 100 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek,

roč. 2013). Odvolací soud proto svým postupem nezatížil řízení vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Protože právní posouzení věci, na němž dovoláním napadené rozhodnutí spočívá, není zcela správné a protože dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout, Nejvyšší soud změnil rozsudek odvolacího soudu v části výroku I o potvrzení rozsudku soudu prvního stupně ve výroku I o nahrazení souhlasu žalovaného 1) s vydáním předmětu úschovy tak, že rozsudek soudu prvního stupně se ve výroku I mění tak, že žalovaný 1) je povinen souhlasit s vydáním předmětu úschovy, a to kompletního díla Karla Saudka s názvem „Muriel a andělé“, složeného na základě usnesení policejního orgánu Policie České republiky, OHK – 1. odd. ORP Praha I. ze dne 9. září 2014 č. j. KRPA-11692-69/TČ-2014-001191-1-AK, do úschovy u Obvodního soudu pro Prahu 8, vedené u tohoto soudu pod sp. zn. 20 Sd 4/2015, dědicům po Karlu Saudkovi, naposledy bytem v Praze 5 – Smíchově, Nad Palatou č. 3067/42, zemřelém dne 25. 6. 2015 [§ 243d odst. 1 písm. b), § 220 odst. 1 písm. a) o. s. ř.].

O náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně, odvolacího řízení a dovolacího řízení bylo rozhodnuto podle ustanovení § 243c odst. 3 věty první, § 224 odst. 1 a 2 a § 142 odst. 1 o. s. ř., neboť žalobci v nich měli ve věci plný úspěch, a mají proto proti žalovanému 1) právo na náhradu nákladů potřebných před soudem prvního stupně, odvolacím soudem a dovolacím soudem k účelnému uplatňování svého práva.

Při rozhodování o výši náhrady nákladů řízení dovolací soud přihlédl k tomu, že výše odměny za zastupování advokátem má být určena podle sazeb stanovených paušálně pro řízení v jednom stupni zvláštním právním předpisem (§ 151 odst. 2 část věty první před středníkem o. s. ř.), neboť nejde o přiznání náhrady nákladů řízení podle ustanovení § 147 nebo § 149 odst. 2 o. s. ř. a ani okolnosti případu v projednávané věci neodůvodňují, aby bylo postupováno podle ustanovení zvláštního právního předpisu o mimosmluvní odměně (§ 151 odst. 2 část věty první za středníkem o. s. ř.). Vyhláška č. 484/2000 Sb. (ve znění pozdějších předpisů), která upravovala sazby odměny advokáta stanovené paušálně pro řízení v jednom stupni, však byla nálezem Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013 č. 116/2013 Sb. dnem 7. 5. 2013 zrušena. Nejvyšší soud za této situace určil pro účely náhrady nákladů řízení paušální sazbu odměny pro řízení v jednom stupni s přihlédnutím k povaze a okolnostem projednávané věci a ke složitosti (obtížnosti) právní služby poskytnuté advokátem pro jednotlivá řízení před soudy všech stupňů a podpůrně též k vyhlášce č. 484/2000 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) [srov. nález Ústavního soudu ze dne 7. 6. 2016 sp. zn. IV. ÚS 3559/15] ve výši 15 000 Kč pro řízení před soudem prvního stupně, 15 000 Kč pro odvolací řízení a 7 500 Kč pro dovolací řízení.

Kromě této paušální sazby odměny advokáta vznikly žalobcům v souvislosti se zastoupením náklady spočívající v paušální částce náhrady výdajů v řízení před soudem prvního stupně ve výši 10 x 300 Kč každému z nich, celkem 9 000 Kč, v odvolacím řízení ve výši 3 x 300 Kč každému z nich, celkem 2 700 Kč, a v dovolacím řízení ve výši 1 x 300 Kč každému z nich, celkem 900 Kč (srov. § 13 odst. 4 vyhlášky č. 177/1996 Sb. ve znění pozdějších předpisů). Vzhledem k tomu, že advokát JUDr. Tomášem Nielsen, který žalobce zastupoval, doložil, že je plátcem daně z přidané hodnoty, náleží k nákladům, které žalobcům vznikly, rovněž náhrada za daň z přidané hodnoty z této odměny a náhrad (srov. § 137 odst. 1 a 3 a § 151 odst. 2 větu druhou o. s. ř.) podle sazby daně z přidané hodnoty [21 % – srov. § 47 odst. 1 písm. a) zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty] ve výši 5 040 Kč za řízení před soudem prvního stupně, 3 717 Kč za odvolací řízení a 1 764 Kč za dovolací řízení.

Dále žalobcům vznikly náklady spočívající v zaplacení soudního poplatku za žalobu ve výši 2 000 Kč.

Žalovaný 1) je povinen náhradu nákladů za řízení před soudem prvního stupně v celkové výši 31 040 Kč, odvolacího řízení v celkové výši 21 417 Kč a dovolacího řízení v celkové výši 10 164 Kč zaplatit žalobcům oprávněným společně a nerozdílně k rukám advokáta, který je zastupoval (§ 149 odst. 1 o. s. ř.), do 3 dnů od právní moci rozsudku (§ 160 odst. 1 o. s. ř.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 23. 12. 2021

L. S.

JUDr. Pavel Malý v. r.
předseda senátu